

Saistīto personu tiesības balsot par tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānu 1/9/21

Lai sekmīgi saskaņotu tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānu, ir svarīgi pārliecināties, kuriem uzņēmuma kreditoriem būs balsstiesības, un pareizi interpretēt tiesību normas, kas atsevišķām personām nosaka balsošanas ierobežojumus. Šajā rakstā apkopotās atziņas noteiktos apstākļos var palīdzēt finanšu grūtībās nonākušiem uzņēmumiem, kreditoru pārstāvjiem un tiesiskās aizsardzības procesu uzraugošajām personām pārliecināties, vai plānu atbalstījuši tikai balsstiesīgie kreditori vai arī balsojumā iekļautas personas, kurām šādu tiesību nav.

Tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāns ir nozīmīgākais procesuālais dokuments tiesiskās aizsardzības procesā un ārpusstiesas tiesiskās aizsardzības procesā (turpmāk abi kopā – “TAP”). Plāna izstrāde ir obligāts priekšnoteikums jebkura TAP īstenošanai un to visos procesos jāaskaņo ar Maksātnešpējas likumā noteikto nodrošināto un nenodrošināto kreditoru vairākumu. Neskatoties uz pirmšķietami skaidro regulējumu, kas ietverts Maksātnešpējas likumā, ne visiem parādnieka kreditoriem ir tiesības balsot par TAP plāna pieņemšanu.

Starptautisko vadlīniju regulējums

Kā norādīts Apvienoto Nāciju Starptautiskās tirdzniecības tiesību komisijas izdotajās vadlīnijās par maksātnešpējas tiesībām (“UNCITRAL vadlīnijas”), tiesību sistēmās ir ierasts saistīto personu prasījumiem piemērot īpašu regulējumu, jo pastāv risks, ka pret saistītajām personām tiks izrādīta īpaša labvēlība, tādēļ tās par parādnieka finansiālajām grūtībām uzzinās agrāk nekā citi kreditori. Šo un citu iemeslu dēļ UNCITRAL vadlīnijās ietverts ieteikums īpaši izvērtēt saistīto personu prasījumus un, kur tas attaisnojams, ierobežot saistīto personu balsstiesības un samazināt viņu prasījumus vai pakārtot tos citiem.

Latvijā spēkā esošais regulējums

Maksātnešpējas likuma 42. panta sestajā daļā ir noteikti izņēmumi jeb atsevišķas personas, kas nav tiesīgas piedalīties balsošanā par TAP plāna saskaņošanu. Tādējādi atbilstoši UNCITRAL vadlīnijām Maksātnešpējas likums neļauj balsot personām, kas varētu būt ieinteresētas un tādējādi neobjektīvas, izvērtējot reālo iespēju atjaunot parādnieka maksātnešpēju, tomēr ne visām saistītajām personām ir liegta iespēja balsot.

Ja persona atbilst jebkurai no Maksātnešpējas likuma 42. panta sestajā daļā ietvertajām pazīmēm, tā nav tiesīga īstenot kreditoriem parasti piemītošās balsstiesības (šis ieinteresēto subjektu saraksts ir izsmeļošs.)¹

Lai noskaidrotu, vai saistītā persona, kas vēlas piedalīties balsošanā par TAP plānu, ir tiesīga to darīt, jāatbild uz šādiem jautājumiem:

1. Vai persona ietilpst vienā koncernā ar parādnieku?
2. Vai personai ir izšķiroša ietekme attiecībā uz parādnieku?
3. Vai persona savas prasījuma tiesības pret parādnieku ir ieguvusi no personām, kas atbilst kādai no minētajām pazīmēm?

Tātad Latvijas regulējumā ir ietverts daļējs liegums balsot saistītām personām – tikai gadījumos, kad to

attiecības raksturo koncerna vai izšķirošas ietekmes attiecības.

Lai gan pirmšķietami atbildēt uz šiem jautājumiem ir viegli, dažkārt saistītajām personām, kas vēlas saprast, vai tām ir balsstiesības, rodas jautājums, vai šīs pazīmes, kas liedz balsot par TAP plānu, ir attiecināmas tikai uz juridiskām personām vai arī šie ierobežojumi attiecas uz fiziskām personām, piemēram, parādnieka kapitāldaļu īpašnieku, kam vienlaikus kā kreditoram arī ir prasījuma tiesības pret parādnieku.

Lai atbildētu uz šo jautājumu, jāņem vērā Koncernu likuma normas, kas definē koncernu un izšķirošu ietekmi.

To, vai persona ietilpst vienā koncernā ar parādnieku vai tai ir arī izšķiroša ietekme, jāvērtē katrā konkrētajā gadījumā atsevišķi. Piemēram, koncerna ietvaros preču ražotājam (AS) pieder produktu pakošanas uzņēmums (SIA, kuras daļu kontrolpakete pieder ražotājam) – šis pakļautais uzņēmums pastāv un darbojas valdošās sabiedrības interesēs. Turpretī izšķiroša ietekme Koncernu likuma izpratnē būtu, piemēram, iespēja pieņemt lēmumus citas sabiedrības vārdā. Mūsdienu komplicētajās sabiedrību struktūrās, ko veido gan līgumiskas, gan likumiskas attiecības, noteikt šos statusus bieži vien ir juridisks izaicinājums, turklāt aplūkot visus iespējamus gadījumus vienā rakstā nav iespējams.

Izvērtējot kopsakarībā Maksātnespējas likuma 42. panta sestajā daļā un Koncernu likuma 2. un 3. pantā ietvertās tiesību normas, top skaidrs, ka persona, kas ietilpst vienā koncernā ar parādnieku, un persona, kam ir izšķiroša ietekme pret parādnieku, apzīmē gan fizisku, gan juridisku personu.

Balsojuma nozīmīgums

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 42. pantu TAP plāns jānosūta visiem kreditoriem, tostarp tiem, kuri nav tiesīgi īstenot kreditora tiesības attiecībā uz plāna saskaņošanu. Jāpiebilst, ka saistītās personas prasījumus un darbinieku prasījumus neieskaita kopējā kreditoru galveno prasījumu summā, no kuras rēķina TAP plāna saskaņošanai nepieciešamo balsu skaitu. Līdz ar to personai, kura plāno, aprēķina vai pārbauda balsojumu, uzmanīgi jāizvērtē, kuri kreditori ir tiesīgi balsot par plānu un kuru kreditoru balsojumu nedrīkst ņemt vērā kopējā balsojumā.

Tātad parādniekam ieteicams jau laikus pārliedzināties par to, vai TAP plānu ir atbalstījis balsstiesīgo kreditoru vairākums katrā no kreditoru grupām, vajadzības gadījumā veicot darbības, lai iegūtu papildu atbalstu no balsstiesīgajiem kreditoriem pirms plāna iesniegšanas TAP uzraugošajai personai atzinuma sniegšanai un vēlāk arī tiesai.

Tas ir īpaši svarīgi, jo TAP uzraugošā persona, sniedzot atzinumu par plānu, vērtēs ne tikai tā atbilstību likumam, bet arī to, vai plānu ir atbalstījuši tieši balsstiesīgie kreditori. Pēc tam to atkārtoti vērtēs arī tiesa, lemjot par plāna apstiprināšanu.

Uzraugošās personas atzinums par TAP plānu var būt viens no iemesliem procesa izbeigšanai, kas vairumā gadījumu rezultējas parādnieka faktiskā maksātnespējā, vai nu ar pienākumu iesniegt juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu tiesā vai arī ar tiesībām atkārtoti pēc noteikta laika mēģināt ar balsstiesīgo kreditoru vairākumu saskaņot jaunu plānu. Ja atkārtots TAP mēģinājums ir nesekmīgs viena gada ietvaros, tad tiesa automātiski parādniekam pasludinās juridiskās personas maksātnespējas procesu.

Neskatoties uz Maksātnespējas likumā noteikto aizliegumu atsevišķām personām balsot par TAP plānu, norādes iekļaušana plānā vai pieteikumā tiesai par to, ka plānu atbalstījuši arī kreditori, kam nav balsstiesību, var sniegt pozitīvu vēsti citiem TAP dalībniekiem par visaptverošu atbalstu plānam, pat ja

nebalstīto kreditoru atbalsts nerada tiesiskas sekas.

Jautājumu gadījumā aicinām sazināties ar mūsu ekspertiem.

¹ Maksātnespējas administrācijas skaidrojumi un atziņas 2008–2014. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015, 28. lpp.